

אפשרית בירודקר

מגלים את הודו

מאז 7 באוקטובר, ישראל הפכה לילד הרחוי בגן. שיקום התרבותי והמוניטין בזירה הבינלאומית צפוי להימשך שנים רבות, ובתוך המשוואה הסבוכה הזו – ההימור הטוב ביותר בירושלים הוא על הודו. ביקורו הנוכחי של ראש ממשלת הודו נרנדרה מודי, הראשון מאז מתקפת חמאס, מהווה הישג דיפלומטי חשוב, אך נעשה במציאות חדשה שאינה חפה ממורכבויות. בהשוואה לשאר המדינות, המלחמה בעזה דווקא העמיקה את השותפות עם ניו דלהי. במהלכה הפכה הודו לספקית חימושים וטכנולוגיות צבאיות מתקדמות לישראל. אמברגו הנשק הלא רשמי של אירופה והגיד לייטינג של ממשל ביידן, בשעה חיללי צה"ל תרו אחר אחיהם החטופים בעזה, לא הותירו ליהירות הישראלי לית ברירה אלא להודות – גם הודו יודעת לייצר ציוד צבאי מצוין, בניגוד לנרטיב הרווח ששימש את ערוצי השיווק של סוחר הנשק בוגרי הקריירות הצה"ליות. ישראל לא הסתפקה רק ברחפנים ובפצצות, אלא גם החלה בהנעת תהליך משמעותי יותר ששינה את נוף החברה הישראלית. איסור הכניסה של אלפי עובדים פלסטינים יצר מחסור חריף בענף הבנייה, שהשכית כ-90% מאתרי הבנייה. המדיניות החדשה נגעה בעצב החשוף של הישראלים המשוועים לביטחון וליציבות – החלום לרכוש דירה. הקבלנים לחצו, הבנקים הת-ריעו, והממשלה אישרה מכסות להבאת עובדים זרים. לפי נתוני רשות האוכלוסין, מפרוץ המלחמה ועד סוף 2025 נכנסו לישראל עשרות אלפי עובדים זרים חד-שים, שממלאים את השורות בחקלאות, בבנייה ואפילו במרכולים – והראשונים שהתפקדו היו ההודים. אלה מהווים כיום נדבך משמעותי במערכת היחסים בין דלהי לירושלים.

ההליכה לצידה של "הודו החדשה" מחייבת אותנו להשתחרר מצללי היוהרה של העבר, אלו שגם הטלטלה של טבח אוקטובר טרם הצליחה למחות

ובכל זאת, הקשר עם ניו דלהי עדיין סובל ממשברים, ובראשם ההשקעה בנמל חיפה. הנמל, שהיה אמור להיות סמל לאמון הרב בין המדינות, הפך לפיל שבחדר המעיב על כל דיון בדרגים הגבוהים. גאוטם אדאני, בן טיפוחיו של מודי, קיבל לידיו נמל השרוי בסכסוך עם ועדי עובדים, ממשלה שלא עמדה בהבטחותיה, ותחושה שהמחיר עבור ההרפתקה הזו במזרח התיכון אולי היה גבוה מדי. סוגיה זו עדיין זקוקה לפתרון, אך נראה ששרת התחבורה מירי רגב לא ממהרת לטפל בבעיות. הגעתו של הטייקון ההודי לישראל בהשקעת ענק בתשתית אסטרטגית היתה אמורה להיות רק יריית הפתיחה, ולגרור אחריה רכבת של משקיעים הודים – אך תרבות ה"סמוך" והקומבינה הפקירה את החזית הזו. הבידוד המדיני הגובר, והחרמות המופנים כלפי המגזר העסקי בישראל, לא הותירו לדרגים המדיניים והכלכליים ברירה אלא לגלות את הודו מחדש. במשך שנים נותרה ישראל שבויה בתפיסות אנכרוניסטיות של הודו כמדינת עולם שלישי נחשלת, שעה שהעור לם המערבי כבר זיהה את עוצמתה כמעצמה עולה. השנה האחרונה סימנה שינוי דרמטי, עם שכירת שיאים במספר המשלוחות ההודיות שהגיעו לישראל. אך יחד עם הבהלה לזהב, צצו "מומחים" ו"יועצים" חדשים שעדיין נצמדים לעצות פולקלוריסטיות ומוזהרים מפני הושטת יד שמאל בעת מפגש עם מקומי, במקום להעניק כלים אסטרטגיים להתנהלות מול מעצמת הייטק ובינה מלאכותית. ההליכה לצידה של "הודו החדשה" מחייבת אותנו להשתחרר מצללי היוהרה של העבר, אלו שגם הטלטלה של טבח אוקטובר טרם הצליחה למחות.

קוטי שוהם

איחוד הוא בגידה בבוחר

גם מתנגדים מושבעים. כאשר מפלגות מתאחדות, הן אינן רק מחברות עמדות, אלא גם מחברות מטענים רגשיים מנוגדים. התוצאה אינה בה-כרח צבירה של כוח, אלא לעיתים דווקא אובדן של מצביעים, שאינם מוכנים לתמוך במסגרת הכוללת דמויות שהם דוחים.

אך יש לכך גם היבט עמוק יותר, הנוגע לאמון שבין הבוחר לבין המ-ערכת. כאשר מפלגות מתאחדות ערב הבחירות ולאחר מכן מתפצלות, נוצרת תחושה קשה בקרב הבוחרים כי קולם נגנב. הבוחר הצביע עבור מסגרת מסוימת, אך זו התפרקה לאחר הבחירות, וחלקיה פעלו באופן שלא בהכרח תאמו את רצונו. הפיצול המאוחר נתפס כהפרת אמון. לעומת זאת, כאשר מפלגות ניגשות לבחירות בנפרד, הבוחר יודע בדיוק עבור מי הוא מצביע. דווקא ההימנעות מאיחוד מחזקת את תחושת הריבונות של הבוחר על קולו.

הפיצול הפוליטי יוצר גם תנאים טובים יותר להקמת ממשלות. כאשר המערכת מחולקת לשני גושים גדולים, כל אחד מהם מגיע למשא ומתן כמקשה אחת, עם דרישות קשיחות. לעומת זאת, כאשר קיימות כמה מפלגות, מתאפשרת דינמיקה גמישה יותר.

חיבורים חדשים הופכים לאפשריים, וקווי השבר אינם קבועים מראש. נוצרת אפשרות לבנייה של קואליציות המבוססות על הסכמות ענייניות ולא רק על נאמנות גושית.

לעיתים מוצג האיחוד כבגרות פוליטית, והפיצול כחולשה. אך תפיסה זו מתעלמת מהעובדה שהפוליטיקה אינה רק תחרות על כוח, אלא מנגנון לייצוג אמת פוליטית. מפלגות אינן רק כלים לניצחון, אלא ביטויים של תפיסות עולם. איחוד שאינו נשען על זהות רעיונית עמוקה אינו ביטוי של בגרות, אלא של ויתור על ייצוג אותנטי.

הדמוקרטיה אינה שואפת לאחדות, אלא לייצוג נאמן של החברה. היא אינה מבקשת למחוק הבדלים, אלא לתת להם ביטוי. דווקא הפיצול מאפ-שר למערכת הפוליטית לשקף את ריבוי הקולות, לזהות טעויות ולשמור על אמון הבוחרים. ריבוי המפלגות הוא תנאי הכרחי לדמוקרטיה חיה.

בשיח הציבורי הישראלי חוזרת הקריאה לאיחוד מפלגות האופוזי-ציה. הטיעון לכאורה מובן מאליו: אם תתאחדו, תגדילו כוח ותשפרו את סיכוייכן לנצח. אך דמוקרטיה אינה מנגנון לייצור רוב מלאכותי, אלא מנגנון לחשיפת רצון הציבור. דווקא הפיצול, ולא האיחוד, הוא הביטוי העמוק יותר של האידאל הדמוקרטי.

הדמוקרטיה, במובנה העקרוני, מבוססת על הרעיון שריבונות העם צריכה לבוא לידי ביטוי פוליטי. בדמוקרטיה ישירה כל אזרח מבטא את רצונו ללא תיווך, אך בדמוקרטיה ייצוגית המפלגות הן הכלי לכך. ככל שמספר המפלגות קטן יותר, כך קטנה היכולת של המערכת לייצג את ריבוי הרצונות הקיימים בחברה. מפלגה מאוחדת היא תמיד הפש-טה: היא מחליקה הבדלים, מטשטשת מחל-קות, ומקריבה עמדות מסוימות למען אחדות מלאכותית.

ריבוי מפלגות אינו כשל של הדמוקר-טיה, אלא ביטוי להצלחתה. הוא משקף את העובדה שהחברה אינה אחידה, אלא מורכבת מזהויות ומתפיסות עולם שונות. איחוד מפ-לגות אינו מגלה אחדות אמיתית, אלא מייצר

אותה באופן מלאכותי, תוך ויתור על ייצוג אותנטי של הבדלים ממשיים. הבחנה זו מתחדדת כאשר בוחנים את הניתוח הקלאסי של ז'אן-ז'אק רוסו, שהבחין בין "רצון הכל" לבין "הרצון הכללי". רצון הכל הוא סך האינטרסים הפרטיים, בעוד הרצון הכללי הוא טובת הכלל. הסכנה היא שהמערכת תטעה ותזהה את הראשון עם השני. כאן מתגלה חשיבותו של הפיצול הפוליטי. כאשר יש ריבוי מפלגות, קיימת אפשרות שמפ-לגה מסוימת תזהה פער בין מה שנראה כרצון הרוב לבין טובת הכלל, ותתריע מפניו. מערכת מאוחדת, לעומת זאת, נוטה לייצר קונצנזוס מדומה, שבו אין מי שיחשוף את הסתירה.

הטיעון נגד איחוד אינו רק עקרוני, אלא גם מעשי, ובמיוחד בהקשר הישראלי. הפוליטיקה הישראלית היא פוליטיקה של זהויות לא פחות משהיא פוליטיקה של עמדות. לכל מנהיג יש תומכים מושבעים, אך

"הכנו לו אוכל הודי, הוא צמחוני אדוק. אם בכל זאת יבוא לו אוכל ישראלי – נכין לו גם חומוס. עלי". השף חיים כהן נערך לביקור ראש ממשלת הודו במזנון הכנסת. "בשבוע", 25.02

ציטוט ביום

26.02

1969 – לא, זה לא בן-גוריון: מדובר ביגאל אלון, שעם פטירתו של ראש ממשלת ישראל לוי אשכול מתמנה לראש הממשלה בפועל
צילום: באדיבות ארכיון בית יגאל אלון בגינוסר

